

Üstökösök

Üstökösök 1998-ban

Az eddig felfedezett hosszú periódusú és az előrejelzett rövidperiódusú üstökösök adatait böngészve arra a szomorú következtetésre jutunk, hogy az idén nem várható igazán látványos üstökös, bár egy újonnan feltűnő, fényes égitestre mindig lehet számítani. A jelenlegi állás szerint 1998-ban is a Hale-Bopp lesz a legfényesebb csóvás égi vándor, hiszen e sorok megjelenésekor fényessége 7^m körül alakul, ami -64° -os deklinációval párosulva kellemes, cirkumpoláris égitestet eredményez a déli félteke lakóinak. December végén, -74° -os deklináció mellett éri el a felfedezéskor elfoglalt $7,15$ Cs.E.-s naptávolságát. Ennek megfelelően fényessége 11^m körül várható.

Lássuk mire számíthatunk mi, itt az északi féltekén.

Hosszúperiódusú üstökösök

Két égitest lesz kisebb távcsövekkel is elérhető, a **C/1997 D1 (Mueller)** és a **C/1997 J2 (Meunier-Dupouy)**, melyek koordinátáit az 1998-as Meteor csillagászati évkönyvben találjuk. A Mueller-üstökös tavaly október 11-én érte el $2,246$ Cs.E. távolban levő perihéliumát, majd decemberben került oppozícióba. Jelenleg az esti égen, az Eridanus csillagképben látható, nagyjából 12^m -s. Sajnos gyorsan halványodik, március végén már bőven 13^m alatt lesz. Ezzel szemben a Meunier-Dupouy egész évben megfigyelhető lesz, ami számos kedvező körülmény egybeesésének köszönhető.

Január harmadik hetében kerül együttállásba a Nappal, ám $+37^\circ$ -os deklinációja miatt ekkor is könnyen megfigyelhetjük. Március 10-ei napközelsége után ($q = 3,053$ Cs.E.) csak augusztus végén fogja elérni maximális fényességét, kicsivel 10^m alatt. Ezután viszonylag gyors halványodásba kezd, de még december utolsó napjaiban is elérhető lesz az esti, délnyugati horizont fölött.

Fényes rövidperiódusú üstökösök

55P/Tempel-Tuttle. A Leonidák meteorraj szülőüstökösét már tavaly márciusban megtalálták, perihéliumát 1998. február 28-án fogja elérni, $0,977$ Cs.E. naptávolságban. Januárban rendkívül gyorsan fog mozogni, hiszen 17-én ($+83^\circ$ -os deklináció mellett!) mindössze $0,356$ Cs.E.-re fog elhúzni mellettünk, így napi mozgása megközelíti majd az 5 fokot. Ekkor éri el maximális fényességét, ám ennek értéke meglehetősen bizonytalan, ugyanis utoljára 1866-ban, a felfedezés évében látták vizuálisan. A pesszimista jóslatok 10^m -t, az optimisták 6^m - 7^m -t adnak meg erre az időszakra. Szerencsére ekkor már a Hold fogyóban lesz, így csak a derült időben kell reménykednünk.

A dél felé rohanó üstökös március első napjaiban fog eltűnni az esti alkonyatban.

103P/Hartley 2. Ezen sorok megjelenésekor éri el maximális fényességét az esti égen, valahol 8^m környékén. Ezután gyors halványodásba kezd, és április elejére már ki is kerül a vizuális észlelők hatóköréből.

21P/Giacobini-Zinner. Legutóbb 1985-ben, a Halley-érában volt kedvező napközelsége, akkor a híres üstökös érkezése előtt „bemelegítésnek” használták az IHW program észlelői. Mostani, 1,034 Cs.E-s napközelségét november 21-én éri el. Júliustól kezdve lesz megfigyelhető a 13^m -s égítést, maximális fényességét november végén, az esti égen fogja elérni, várhatóan 9^m körül. A gyorsan halványuló kométát 1999 februárjáig lehet majd követni.

Mindhárom üstökös efemeridái megtalálhatók a Meteor csillagászati évkönyv 1998. évi kötetében.

Halvány rövidperiódusú üstökösök

29P/Schwassmann-Wachmann 1. Tavaly január óta ismét közeledik a Naphoz, ám az utóbbi években tapasztalt nagy aktivitás arra utal, hogy ez a különleges kométa afélium környékén is tud hatalmas kitöréseket produkálni. Áprilisban kerül oppozícióba, és egészen augusztusig megfigyelhető lesz, majd az év végén már ismét feltűnik a hajnali égen. A közepes méretű távcsövekkel rendelkezők az Üstökös Gyorshírekben megjelenő koordináták alapján követhetik nyomon az alapállapotban 15^m -s, kitörésben viszont 11^m - 12^m -s üstökösöt.

62P/Tsuchinshan 1. A vizuális szempontból kedvező 1985-ös napközelség után az idén csak a nagytávcsöves észlelőknek lehet esélye, az április 19-ei perihéliuma ($q = 1,496$ Cs.E.) környékén 13^m -ig fényesedő objektum megpillantására.

88P/Howell. Legutóbb 1987-ben lehetett vizuálisan is megfigyelni, és akkor igen nagy meglepetést keltett rendkívül aszimmetrikus fénygörbéjével. Perihéliuma után abszolút fényessége 3^m -t emelkedett, amit a Naptól távolodva stabilan őrzött, egészen eltűnéséig. Ha idén is hasonló fénymenet lesz tapasztalható, akkor október-november folyamán 11^m - 12^m -s égítésként láthatjuk az esti égen, de kiszámíthatatlansága miatt már a nyár közepétől érdemes keresni.

93P/Lovas 1. Október 14-ei perihéliuma ($q=1,692$ Cs.E.) után érdemes keresni ezt a magyar felfedezésű üstökösöt. Bár nagy elongációja és +48 fokos deklinációja miatt igen kedvező helyzetben láthatjuk, 13^m körüli fényessége miatt csak a nagytávcsöves észlelők számára lehet biztos célpont.

60P/Tsuchinshan 2. Még sohasem sikerült vizuálisan megpillantani, ám december legvégén esély lehet az oppozíciója környékén, +27 fokos deklinációnál tartózkodó égítést megpillantására ($m = 12^m$ - 13^m).

Felhívás észlelőinkhez!

Immáron több mint öt éve annak, hogy 1992 óta rendszeresen eljuttatjuk a magyar üstökösészleléseket az International Comet Quarterlyhez (ICQ). Az ICQ egy nonprofit szervezet, mely a 70-es években alakult és ma már azt jelenti az üstökösészlelőknek, mint a változósoknak az AAVSO. Székhelye — akárcsak az AAVSO-é — az amerikai Cambridge-ben van.

A negyedévente kiadott International Comet Quarterly című kiadvány egy-két csillagásztörténeti vagy észleléstechnikai cikkel megfűszerezve közli az összes hozzájuk eljuttatott megfigyelést. Ezen felül évente kiadják a Comet Handbookot, mely a következő évben megfigyelhető valamennyi üstökös pályaelemeit és efemeridáit tartalmazza egészen a 21^m - 23^m -s határig.

Az észlelések beküldése eleinte levelezés útján történt, ám 1994-től áttértünk az e-mail-es adattovábbításra. Az ICQ követelményeinek megfelelően csak a hiánytalan, minden paraméterre kiterjedő, tizedes pontosságú fényességbecsléseket tartalmazó észleléseket továbbítjuk, szerencsére a többség eleget tesz ezeknek a feltételeknek. Jelenleg 88 magyar észlelő megfigyelési találhatók az ICQ archívumában.

Ezúton kérem azokat, akik maguk küldik észleléseiket az ICQ-nak, ezt **feltétlenül jelezzék**, hogy elkerüljük a párhuzamos adattovábbításból adódó kellemetlenségeket. Az alábbiakban közöljük az ICQ archívumában található magyar észlelők névkódját — az eredeti listának megfelelő formában —, ami alapján az új internetezők is elkezdhetik maguk küldeni észleléseiket (miután ezt jelezték nekem).

ALD	Gábor Áldott, Budapest	MAR10	Attila Marosi
BAJ	Péter Bajor, Székesfehérvár	MEZ	Csaba Mezősi, Pécs
BAK01	Gáspár Bakos, Budapest	MIG	László Mihály, Héhalom
BAR05	Lewiss Bartha	MIZ01	Attila Mizser, Budapest
BAR08	József Barankai, Szomolya	MOC	Mihály Mocsán, Pápa
BOD02	Arnold Bodnár, Balatonkenese	NAG05	Ákos Nagy Mélykúti, Pécs
BRL	Pál Brlás, Budapest	NAG06	Gábor Nagy, Hejőpapi
BUS04	Sándor Busa, Harkakötöny	NAG07	Zoltán Antal Nagy, Budapest
CZI	Szabolcs Cziniel, Pannonhalma	NEM	László Németh, Székesfehérvár
DAL	Endre Dalos, Paks	OSV	László Oswald, Veszprém
DOB	Szabolcs Dobra, Székesfehérvár	PAP01	János Papp, Budapest
DOM	Gábor Dömény, Szekszárd	PAP02	Sándor Papp, Kecskemét
FEN	András Fenyesi, Debrecen	PAP03	Csaba Pap, Veszprém
FOL	Ferenc Földesi, Veszprém	PAT02	Sebestyén Patyi, Budapest
FUL02	József András Fülöp, Bóly	PET01	Péter Petrovics, Budapest
GLA	Gábor Glász, Környe	PIN01	András Pintér, Székesfehérvár
GYA	László Gyarmati	POR03	Zsolt Porhanda, Kecskemét
GYE	Péter Gyenizse, Komló	RAV01	Bálint Ravasz, Gyopárosfürdő
HAD01	Csaba Hadházi, Hajdúhadház	ROH	Lajos Rohoska, Budapest
HEV	Zoltán Hevesi, Kaposvár	SAR	S. Sarkadi-Nagy
HOR	Tibor Horváth, Hegyhátsál	SAR02	Krisztián Sárneckzy, Budapest
HOR01	József Horváth	SKO02	Judit Skobrák, Budapest
HUD01	László Hudi, Kaposvár	SRA	Márta Sragner, Pécs
HUF01	Miss Huffnagel	SZA	Sándor Szabó, Sopron
ILL	Elek Illés, Kővágószőlős	SZA02	Levente Szarka, Kecskemét
ISK	József Iskum, Budapest	SZA03	Ágoston Szauer, Pápa
IVA01	Tamás Ivády, Ivád	SZA04	Gyula Szabó, Szeged
JAG	Th. Jager	SZA06	Andrea Szarka, Székesfehérvár
JON04	Károly Jónás, Budapest	SZE	Béla Szentmártoni, Kaposvár
JUH	Mihály Juhász	SZE01	Csaba Székely
KAR	Lajos Károly, Szőce	SZE02	László Szentaskó, Budapest
KAR01	István Karászi, Eger	SZO	Balázs Szőke, Pécs
KER	Ákos Kereszturi, Budapest	SZO01	Attila Szöllösi, Kecskemét
KES	László Kász	TEP	István Tepliczky, Tata
KES01	Sándor Keszthelyi, Pécs	TOT	Sándor Tóth, Hajdúnánás
KES02	Dániel Keszthelyi, Gyöngyös	TOT01	Imre Tóth, Budapest
KIS02	László Kiss, Szeged	TOT02	Krisztián Tóth, Dunakeszi
KLA	Gábor Klausz	TRE02	László Trexler, Esztergom
KOC03	Antal Kocsis, Balatonkenese	TUB	Vince Tuboly, Hegyhátsál
KOK	István Kókai, Nagykanizsa	UJV	Antal Ujvárosy
KON05	András Kónya, Szomolya	VIC	Zoltán Vicián, Héhalom
KRA03	Zoltán Kránicz, Budapest	VIZ	Péter Vizi, Pomáz
LAD	Tamás Ladányi, Balatonkenese	WIE	Krisztián Wieszt, Dág
LAN02	Zsolt Lantos, Budapest	ZAJ	György Zajác, Debrecen

Könyvajánlat

The Archive of The Amateur Observation Network of The International Halley Watch, Volume 1, 2.

A Halley-üstökös perihéliumának 10. évfordulóján, 1996. február 9-én a JPL és a NASA közös gondozásában végre megjelent az International Halley Watch (IHW) keretében készített valamennyi üstökösészlelést tartalmazó kiadvány.

A Stephen J. Edberg által szerkesztett kétkötetes mű első része a 21P/Giacobini-Zinner-üstökös, a második, jóval vastkosabb (kb. 7–800 oldal) az 1P/Halley-üstökös észleléseit dolgozza fel. A megfigyeléseket négy részre bontották: leírás, rajz, fotó és spektroszkópia. Az észlelések naponkénti bontásban szerepelnek, az alkalmazott jelölések magyarázata a kötetek elején kapott helyet.

A 21P-t Charles Morris és Edberg látta meg először 1985. április 13-án egy 61 cm-es reflektorral ($mv = 15^m,5$) és Albert Jones észlelte utoljára 1985. december 10-én ($mv = 12^m,9$). A két időpont között 106 amatőr csillagász 1016, a fényességbecslést és a vizuális megjelenést megadó észlelést találjuk. Ezen kívül 53 rajz és 20 fotó is eljutott az IHW archívumába.

A Halleyt Stephen J. O'Meara látta először 1985. január 23-án $19^m,6$ -nál (!), egy 61 cm-es reflektorral. A 4215 m magasan, oxigénmaszkban készített megfigyelés részletei a Sky & Telescope 1985. áprilisi számában olvashatók. Az utolsó megfigyelés David Levy nevéhez fűződik, aki 1988. február 23-án egy 155 cm-es reflektorral látta utoljára, $16^m,8$ -nál. A három év alatt 11 641 vizuális megfigyelés, 1309 rajz, 2165 fotó és 45 spektrum készült minden idők leghíresebb üstököséről.

Az IHW programot Magyarországon is meghirdettük, így elvileg magyar amatőrök is részt vettek benne, azonban Halley-észleléseink nagy része nem jutott el az adatgyűjtő központba. Az észlelőlistát átböngészve csak két magyarországi amatőr nevéet találjuk, és a helyzeten az sem sokat javít, hogy három erdélyi amatőrtársunkat is megtaláltuk az észlelők sorában... (Sry)

JPL Publication 96-3, Vol. 2

The Archive of The Amateur Observation Network of The International Halley Watch

Volume 2: Comet Halley

Stephen J. Edberg
Editor

February 9, 1996

National Aeronautics and
Space Administration
Jet Propulsion Laboratory
California Institute of Technology
Pasadena, California

ÜSTÖKÖS GYORSHÍREK

Gyorshíreinkben az amatőrök számára érdekes új üstökösök, kisbolygók előrejelzéseit közöljük. Küldjön megcímzett, felbélyegzett borítékot — 5–5 db-ot — a rovatvezető címére! (Sárnecky Krisztián, 1132 Budapest, Kádár u. 9–11.)